

ROLUL OMBUDSMANULUI ÎN CADRUL MECANISMULUI ORGANIZATORICO-FUNCȚIONAL DE PROTECȚIE JURIDICĂ A DREPTURILOR INFORMAȚIONALE

Florentina DRAGAN
Universitatea de Stat din Moldova

Experiența mondială arată că instituția Ombudsmanului este un mecanism eficient de umanizare a puterii executive. Creată ca o autoritate publică independentă, care să asigure garantarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către autoritățile publice centrale și locale, instituții, organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate, asociațiile obștești și persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile. Avocatul parlamentar este autoritatea care favorizează echilibrul dintre autoritățile publice și societate, contribuie la apărarea drepturilor omului prin prevenirea încălcării acestora și repunerii în drepturi.

Cuvinte-cheie: drepturi informaționale; Avocat parlamentar; instituție publică; mecanism de protecție; formă organizatorico-funcțională de protecție.

THE ROLE OF OMBUDSMAN IN THE CONTEXT OF THE ORGANIZATIONAL AND FUNCTIONAL MECANISM OF THE INFORMATION RIGHTS PROTECTION

World experience shows that the institution of the Ombudsman is an effective mechanism for humanizing the executive power. Designed as an independent public authority to ensure that central and local public authorities, institutions, organizations and businesses, irrespective of the type of property, public associations and officials at all levels, ensure that fundamental human rights and freedoms are respected, Ombudsman is the authority that favors the balance between public authorities and society, contributes to the defense of human rights by preventing their violation and restoring rights.

Keywords: information rights; Ombudsman; public institution; protection mechanism; organizational and functional protection form.

Un rol deosebit în cadrul mecanismului de protecție a drepturilor și libertăților informaționale ale omului și cetățeanului în Republica Moldova aparține Avocatului parlamentar. Experiența mondială arată că instituția Ombudsmanului este un mecanism eficient de umanizare a puterii executive. Din punct de vedere juridic, Ombudsmanul, potrivit definiției lui V.V. Boițova, cumulează forța puterii legislative, dinamismul puterii executive și înțelepciunea puterii judecătorești [1].

Problemele instituției Avocatului Poporului sunt semnificative atât pe plan teoretic, cât și practic. Astfel, Centrul Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, în recomandările sale către statele membre în vederea creării și consolidării instituțiilor naționale pentru promovarea și protecția drepturilor omului, a explicat: „Statutul juridic independent ar trebui să fie la un nivel suficient de ridicat pentru ca să ofere instituției posibilitatea de exercitare a propriilor funcții fără ingerințe sau amestec din partea oricărei puteri de stat, entitate publică sau privată. Acest deziderat poate fi realizat prin transmiterea instituției în subordinea Parlamentului sau a șefului statului”. Asociația Internațională a Juriștilor a propus ca instituția Avocatului Parlamentar să fie privită ca un serviciu, activitatea căruia ar fi reglementată de nor-

mele constituționale și în fruntea căreia s-ar afla un funcționar public independent de rang înalt, responsabil în fața legislativului și împuternicit cu examinarea plângerilor, parvenite de la persoanele prejudiciate de către un organ de stat, funcționar public, iar în urma examinării acestora să formuleze recomandări în vederea ajustării comportamentului funcționarilor publici și să prezinte rapoarte.

Instituția Avocaților parlamentari este o instituție similară institutelor europene și internaționale ale ombudsmanilor, care funcționează din aprilie 1998, în baza Legii cu privire la avocații parlamentari nr.1349-XIII din 17 octombrie 1997, în calitate de mecanism nejudiciar important de apărare a drepturilor omului în Republica Moldova. Avocații parlamentari își desfășoară activitatea în cadrul Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova (CpDOM) și sunt numiți în funcție de către Parlamentul RM pentru un mandat de 5 ani [2].

Creată ca o autoritate publică independentă, care să asigure garantarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către autoritățile publice centrale și locale, instituții, organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate, asociațiile obștești și persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile. Avocatul parlamentar este autoritatea care favorizează

echilibrul între autoritățile publice și societate, contribuie la apărarea drepturilor omului prin prevenirea încălcării acestora și repunerii în drepturi, la perfecționarea legislației ce ține de domeniu și educarea juridică a populației, aplicând procedeele prevăzute de legislația în vigoare.

Avocatul parlamentar examinează cererile privind pretinse încălcări ale drepturilor și libertăților constituționale, în special cele privind încălcările grave și cele în masă, cazurile de o importanță socială deosebită sau când este necesar de a apăra interesele unor persoane ce nu pot folosi de sine stătător mijloacele juridice de apărare. Totuși, urmează a se atrage atenție că Avocatul parlamentar nu înlocuiește instanțele de judecată, procuratura, poliția sau orice alt organ de stat sau autoritate publică. Din punct de vedere conceptual, Avocatul parlamentar are rol de mediator și are menirea promovării respectării drepturilor fundamentale.

Conform Legii nr.52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), acesta asigură respectarea drepturilor și libertăților omului de către autoritățile publice, de către organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, de către organizațiile necomerciale și de către persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile. Avocatul Poporului contribuie la apărarea drepturilor și libertăților omului prin prevenirea încălcării acestora, prin monitorizarea și raportarea modului de respectare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la nivel național, prin perfecționarea legislației ce ține de domeniul drepturilor și libertăților omului, prin colaborarea internațională în acest domeniu, prin promovarea drepturilor și libertăților omului și a mecanismelor de apărare a acestora, prin aplicarea procedeele reglementate de prezenta lege. Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor copilului își exercită atribuțiile pentru asigurarea respectării drepturilor și a libertăților copilului și realizării, la nivel național, de către autoritățile publice centrale și locale, de către persoanele cu funcție de răspundere de toate nivelurile a prevederilor Convenției ONU cu privire la drepturile copilului. Potrivit legii, activitatea Avocatului Poporului și a funcționarilor care activează sub autoritatea sa are caracter public.

În legătură cu aceasta, considerăm oportun de a reorienta activitatea avocatului parlamentar de la intervenția în baza plângerii spre o activitate analitică generalizatoare. Considerăm că această abordare prioritară a avocatului poporului în materie de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului va deveni una mai utilă. Convingerea noastră este întemeiată pe faptul că un punct de cotitură principal în domeniul încălcărilor drepturilor omului

este posibilă numai în condițiile depistării legităților și tendințelor de manifestare a acestora, identificării acelor puncte slabe ale verigilor mecanismului aparatului de stat care admit o încălcare sistematică a drepturilor și libertăților omului. Imaginea analitică obținută va permite îmbunătățirea eficienței deciziilor administrative, care să asigure protecția sistemică a drepturilor și libertăților fundamentale în Republica Moldova. Nu negăm importanța intervenției avocatului parlamentar în vederea soluționării plângerilor aparte, parvenite de la cetățeni, această activitate a sa este foarte solicitată: astfel este realizată protecția dreptului încălcat al unei persoane, triumfă legalitatea constituțională, sporește autoritatea avocatului poporului, dar nu schimbă principial situația generală în domeniul încălcărilor drepturilor și libertăților omului și cetățeanului. O contribuție mai semnificativă la cauza de ocrotire a drepturilor pe teritoriul Republicii Moldova poate fi exercitată de Ombudsman în cazul unei activități analitice sistemice în domeniul de referință, menținând în același timp echilibrul dintre asistența reală acordată miilor de cetățeni și preocupările presante a sute de mii de cetățeni ai țării. Conform art.29 din Legea nr.52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), până la data de 15 martie a fiecărui an, Avocatul Poporului prezintă Parlamentului raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova. Raportul conține, obligatoriu, un capitol consacrat situației privind respectarea drepturilor și libertăților copilului și un capitol privind prevenirea torturii.

Astfel, proiectul raportului anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova este supus dezbaterilor publice cu cel puțin o lună înainte de prezentarea acestuia Parlamentului și este publicat pe pagina web a Oficiului Avocatului Poporului. Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova este audiat în plen în termen de 60 de zile de la data prezentării. Avocatului Poporului i se pot adresa întrebări referitoare la activitatea sa ori la raportul prezentat. În urma audierii raportului, Parlamentul adoptă o hotărâre. În continuare, Comisia parlamentară pentru drepturile omului și relațiile interetnice prezintă informația despre activitatea Avocatului Poporului anterior audierii raportului anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova. Raportul anual este publicat pe pagina web oficială a Parlamentului. Hotărârea Parlamentului pe marginea raportului este publicată în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. La fel, Avocatul Poporului poate prezenta public rapoarte tematice privind respectarea drepturilor și libertăților omului.

În afară de aceasta, Avocatul Poporului participă la

întocmirea rapoartelor periodice privind respectarea și promovarea drepturilor și libertăților omului, pe care Republica Moldova le prezintă instituțiilor și organizațiilor internaționale și regionale din domeniul protecției drepturilor și libertăților omului.

În discuțiile științifice privind perfecționarea instituției Avocatului parlamentar este exprimată opinia cu privire la faptul care anume plângeri vor fi puse în sarcina ombudsmanului în legătură cu aceasta fiind oportună o specializare efectivă.

Tendențele de dezvoltare a instituției ombudsmanului în Republica Moldova sunt determinate, în mare parte, de practica țărilor străine în domeniul de referință. În procesul de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului contra denaturărilor și ilegalităților comise de guvernanți, instituția Ombudsmanului, în opinia E. Radiușina, „s-a dovedit a fi una extrem de utilă, acționând în interesul cetățenilor, precum și spre binele administrației însăși, servind cauzei eficienței și credibilității instituțiilor de stat ca nici o altă structură” [3]. Instituția Avocatului parlamentar, perfecționându-și activitatea de protecție în domeniul drepturilor omului, a urmat calea specializării: în Norvegia s-a constituit instituția Avocatului parlamentar pentru minori, în Finlanda – pentru protecția consumatorilor, în Ungaria s-a produs alt tip de specializare – Comisarul Adunării Naționale pentru protecția drepturilor minorităților naționale și etnice, în Israel – Ombudsmanul militar, în Canada – Avocatul Poporului pentru afacerile deținuților etc.

În aceste condiții, considerăm oportună operarea următoarei specializări: Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor informaționale sau Ombudsmanul pentru protecția libertății presei.

O altă direcție de dezvoltare a acestei instituții, caracteristică pentru țările cu organizare statală complexă, este instituirea unor ombudsmani regionali: în Canada – ombudsmanii provinciilor Alberta, Ontario, Columbia Britanică ș.a., în SUA – ombudsmanii statelor Oregon, Hawaia, Montana, Carolina de Sud ș.a., în India – ombudsmanii statelor Maharaștra, Bihar, Rajastan ș.a [4].

O astfel de specializare ramurală și regională a început să se manifeste și în spațiul autohton. Astfel, în Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), este stabilit că „Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor copilului își exercită atribuțiile pentru asigurarea respectării drepturilor și a libertăților copilului și realizării, la nivel național, de către autoritățile publice centrale și locale, de către persoanele cu funcție de răspundere de toate nivelurile a prevederilor Convenției ONU cu privire la drepturile copilului” [5]. Totodată, în municipii și orașe pot fi create reprezentanțe ale Oficiului Avocatului Poporului, ca subdiviziuni teritoriale. Reprezentanțele se creează și se lichidează prin decizia Avocatului Poporului, în funcție de locul, numărul populației, activitățile specifice, gradul de autonomie, alți factori. Sarcinile și atribuțiile reprezentanțelor Oficiului sunt stabilite în Regulamentul aprobat de Avocatul Poporului.

Referințe:

1. AVORNIC, Gh. *Tratat de teoria generală a statului și dreptului*. În 2 volume. Chișinău: Cartier, 2009.
2. AVORNIC, Gh., MOCANU, V. Realizarea dreptului la protecția datelor cu caracter personal. În: *Revista Națională de Drept*, 2012, nr.9, p.2-7.
3. AVORNIC, Gh. *Activismul juridic al cetățenilor și statul de drept: realități și perspective*. Chișinău: Cartdidact (tipogr. Reclama), 2005.
4. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Publicată: 12.08.1994 în: *Monitorul Oficial*, nr.1. Data intrării în vigoare: 27.08.1994.
5. Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 septembrie 1948. Emitent: Organizația Națiunilor Unite. Publicat în: *Broșura* din 10 decembrie 1948.
6. GEORGESCU, M.N. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Moroșan, 2008.
7. Legea Republicii Moldova nr.1349 din 17.10.1997 cu privire la avocații parlamentari, publicată în: *Monitorul Oficial*, nr. 82-83 din 11.12.1997.
8. БОЙЦОВА, В.В. *Служба защиты прав человека и гражданина. Мировой опыт*. Москва: БЕК, 1996.

Prezentat la 15.08.2017